

PER A UNA BIO-DIVERSITAT LINGÜÍSTICA I LITERÀRIA
Isidor Cònsul

En una reunió recent, a Rio de Janeiro, el PEN Club ha plantejat una reflexió sobre L'Escriptor i la natura, dins de la qual ha inclòs un apartat subtil i d'actualitat que lliga els conceptes de cultura i ecologia referits, fonamentalment, a les llengües i a la literatura. La reflexió s'argumentaven en l'anàlisi dels darrers anys del món contemporani, que han estat testimonis d'una sobtada successió de canvis, sobretot a partir de la caiguda del mur de Berlín i de l'anomenat bloc de l'Est.

Al galop d'aquests canvis accelerats de la història, el món occidental ha vist també com canviaven alguns dels valors que abans hi senyorejaven. Per exemple, la pèrdua de prestigi dels projectes culturals uniformitzadors i de les propostes orientades a l'estandardització d'uns únics models de cultura. Valors ideològics, d'altra banda, que no s'havien distingit pas, al llarg dels anys, pel seu respecte als trets que individualitzen les societats humanes, ni tampoc per ser sensibles als senyals més profunds d'identitat dels individus i dels pobles. La pràctica uniformitzadora havia generat la creació d'estats per decret i no és estrany, per això mateix, que les primeres alenades de llibertat i el conreu de la democràcia hagin arribat, plegades, amb el paquet de les reclamacions nacionals i la lluita pel reconeixement del dret a la diferència.

A Europa, la descomposició de l'antiga URSS i de l'anomenat bloc de l'Est ha obert la vella ferida dels nacionalismes. Una nafra de records sagnants, a la qual, la xenofòbia i la brutalitat desfermada per la guerra de Bòsnia-Hercegovina no ha ajudat gens a rentar la cara ni a presentar, com a justa, la causa dels pobles que reclamen el seu dret a

la diferència. En general, les reivindicacions nacionalistes no tenen bona premsa i sovint se les condemna amb tòpics que parlen de sensefronterisme o argumentant, en el cas europeu, que no té sentit de remarcar les diferències quan es mira de fer camí cap a una unitat política i econòmica. I és important de pensar en una Europa unida com a estratègia de futur. Tothom hi pensa i gosaria dir que des de Catalunya encara s'hi pensa més. Una Europa unida, certament, però no una Europa unificada ni uniformitzada. Per això és cabdal d'endegar l'estratègia de dos moviments alternatius i complementaris: els mecanismes d'unió que permetin avançar cap a una realitat comuna més justa i solidària, i, per un altre costat, el que ha de garantir un respecte profund a les diferències culturals i religioses de les nacions que hi intervenen.

Aquests objectius de concòrdia i d'entesa en la diversitat només són possible si la defensa de les reivindicacions nacionals s'entén des d'una òptica de filosofia ecologista. L'ecologia aplicada al nacionalisme serveix, d'entrada, per a fer-nos a tots habitants solidaris d'una terra en equilibri. Ens fa ciutadans del món, d'una banda, i garanteix, de l'altra, la pertinença de cadascú a una branca diferent i genuïna. El pensament ecologista es basa en la bio-diversitat, en el respecte de la vida, en l'ordre natural de les coses i en el fet de no moure-les gaire del lloc que li corresponen. Defuig la uniformització i les estandarditzacions forçades, i vetlla pel manteniment de les diferents espècies. En el cas de les nacions, les diferències són una llengua, uns costums, unes tradicions i una història pròpies. L'ecologisme ens fa diferents i ens uneix, alhora, en un equilibri solidari. Ens compromet a participar en la construcció d'una realitat més justa i remarca que la col.laboració més eficaç és la que s'exerceix des de l'equilibri de la bio-diversitat. Només des del coneixement i l'estima de la cultura i de

les tradicions pròpies es pot comprendre i estimar les altres.

Ja fa anys que els científics prediquen que tenim la terra malalta i que el planeta corre perill de mort si no el protegim d'un creixement industrial que l'agredeix amb insistència. Hi ha poques sortides i la més raonada és la reconversió als principis de l'ecologia, la defensa de la bio-diversitat i el respecte per la tradicional saviesa del medi ambient. Si aquest mateix criteri l'aplicàvem a les cultures i llengües de tots els pobles, no faríem altra cosa que contribuir al manteniment d'aquesta immensa riquesa que són les llengües i les cultures del món. Sigui quina sigui la llengua i la cultura, totes són patrimoni de la humanitat.

El passat més de juny, a la mateixa ciutat de Rio de Janeiro s'hi reuní la Cimera de la Terra. Caps d'estat del món sencer varen assajar d'harmonitzar el creixement industrial i la protecció a la natura. Als escriptors i homes de lletres del món els correspon també la feina d'harmonitzar la tendència cap a un món més just, més lliure i més solidari, i saber-ho equilibrar amb un gran respecte per la bio-diversitat de llengües, cultures, creences i tradicions.

Isidor Cònsul